

พหุณัยของคำกริยาเคลื่อนที่ ИДТИ /idti/ - ХОДИТЬ /xodit/ ‘เดิน’ ในภาษารัสเซีย
ตามแนวภาษาศาสตร์ปริชาน

A Polysemy of ИДТИ /idti/ - ХОДИТЬ /xodit/ ‘walk’ in Russian Language
in Cognitive Linguistics

ศรียรา พาสูกดี¹

Srivara Pasukdee

บทคัดย่อ

บทความนี้ มุ่งศึกษาปรากฏการณ์พหุณัยของคำกริยาเคลื่อนที่ ИДТИ /idti/ - ХОДИТЬ /xodit/ ‘เดิน’ ในภาษารัสเซีย ว่าเป็นคู่คำกริยาเคลื่อนที่ด้วยเท้าที่มีหลายความหมายโดยพิจารณาจากความหมายต้นแบบเป็นเกณฑ์ตามแนวคิดทฤษฎีภาษาศาสตร์ปริชาน ตลอดจนความสัมพันธ์ของความหมายต่าง ๆ ข้อมูลที่นำมาใช้ในงานวิจัยมาจากแหล่งข้อมูลคลังภาษารัสเซียแห่งชาติ โดยเก็บตัวอย่างที่มีคำว่า ИДТИ /idti/ - ХОДИТЬ /xodit/ ปรากฏในประโยค ซึ่งจากผลการศึกษาพบว่า พหุณัยของคำกริยาเคลื่อนที่ ИДТИ /idti/ - ХОДИТЬ /xodit/ ‘เดิน’ เกิดขึ้นโดยมีลักษณะของการขยายความหมายเป็นอุปลักษณ์ ซึ่งเป็นอุปลักษณ์โน้ตสน์ มีการขยายความหมายจากการเคลื่อนที่ของสิ่งมีชีวิตไปสู่สิ่งไม่มีชีวิต จากการเคลื่อนที่ทางกายภาพแสดงความหมายที่เป็นรูปธรรมไปสู่ความหมายที่เป็นนามธรรม โดยสามารถโยงความสัมพันธ์ระหว่างความหมายต้นแบบและความหมายขยายเป็นอุปลักษณ์นี้ได้

คำสำคัญ: พหุณัย, คำกริยาเคลื่อนที่ในภาษารัสเซีย, การขยายความหมายแบบอุปลักษณ์, ภาษาศาสตร์ปริชาน

¹อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษารัสเซีย ภาควิชาภาษาตะวันตก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

Lecturer, Russia Language Section, Western Department, Faculty of Humanities, Ramkhamhaeng University,

E-mail: srivara_p@hotmail.com

*รับต้นฉบับ 2 กรกฎาคม 2561 ปรับแก้ไขตามข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ 1 สิงหาคม 2561

รับลงตีพิมพ์ 3 สิงหาคม 2561

Abstract

The objective of this study is to analyze the polysemy of Motion verb идти /idti/ - ходить /xodit/ 'walk' in Russian language. We can find the meaning extensions considered on the prototypical meaning as defined by Cognitive Linguistic theory and also the relationship of various meanings of polysemy. Data used in this study came from Russian language corpus. I collected the examples when the word идти /idti/ - ходить /xodit/ occur in the sentences. The result shows that polysemy of Motion verb идти /idti/ - ходить /xodit/ 'walk' is the basis of extended meanings via Metaphorical extensions as defined by the Conceptual Metaphor; that is the meaning extended from the movement of animate to non-animate agents, from the movement of concrete to abstract trajectors and we can trace the relationship between the prototypical meaning and the extended meaning even through the meaning is Metaphor.

Keyword: Polysemy, Russian motion verbs, Metaphorical extension, Cognitive linguistics

บทนำ

พหุนัย (polysemy) เป็นปรากฏการณ์ที่รูปภาษารูปหนึ่งมีความหมายระดับบรรณศาสตร์ (lexical semantics) หลายความหมาย โดยความหมายต่าง ๆ สามารถโยงหาความสัมพันธ์กันได้ ตามแนวคิดของโคเวคเซส (Kövecses, 2002, p. 213) กล่าวว่า พหุนัยคือ รูปภาษาที่มีมากกว่าหนึ่งความหมายขึ้นไป ความหมายต่าง ๆ จะมีความสัมพันธ์ต่อกันในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง การศึกษาพหุนัยของรูปภาษาไม่ใช่เพียงแค่ศึกษาความหมายของคำ แต่เป็นการศึกษาถึงความคิดพื้นฐานของมนุษย์ที่สะท้อนในรูปภาษา ด้วยเชื่อว่า ภาษาเป็นสิ่งที่สะท้อนถึงระบบความคิด และถือว่าความหมายของภาษามาจากประสบการณ์ทางกายที่สร้างรูป (embodied) ขึ้นในระบบปริชาณของผู้ใช้ภาษา (Lakoff & Johnson, 1987)

“ความหมาย” ตามแนวคิดภาษาศาสตร์ปริชาณ อธิบายว่า เกิดจากการสร้างรูปในระบบความคิดของมนุษย์แยกออกจากตัวมนุษย์ ไม่ได้มีทั้งความเป็นภววิสัยและอัตวิสัย ไม่ใช่ความสัมพันธ์ระหว่างสัญลักษณ์ หากแต่เกิดจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับโลก และประสบการณ์ทางกาย (bodily experience)

กระบวนการสร้างความหมายจึงเป็นการเชื่อมโยงกันระหว่างภาษากับสรรพสิ่งต่าง ๆ บนโลก (Evans & Green, 2006)

นักภาษาศาสตร์ปริชาณอธิบายว่า มนุษย์มีการปฏิสัมพันธ์กับโลกตั้งแต่เกิด โดยผ่านการรับรู้และเรียนรู้ ผ่านประสบการณ์ทางกายตลอดจนกิจกรรมต่าง ๆ ที่ใช้ร่างกาย เช่น คลาน เดิน วิ่ง ยืน นั่ง เป็นต้น มนุษย์จะตั้งสมประสบการณ์ที่เกิดขึ้นซ้ำซากจนกลายเป็นการสร้างผังภาพ (image schema) ขึ้นในความคิด ซึ่งผังภาพเป็นปัจจัยหนึ่งที่สร้างในระบบปริชาณ มนุษย์จึงสามารถเข้าใจความหมายของสรรพสิ่ง (entity) และสร้างระบบมโนทัศน์เกี่ยวกับการเรียนรู้สรรพสิ่งบนโลก โดยมีผังภาพเป็นพื้นฐานนำไปสู่กลไกการถ่ายโยงอุปลักษณ์ (metaphorical mapping) จึงเกิดการขยายความหมาย จากสิ่งหนึ่งที่เป็นรูปธรรมมากกว่าไปสู่อีกสิ่งหนึ่งที่เป็นนามธรรมมากกว่า ทำให้เข้าใจกระบวนการทางปริชาณได้อย่างชัดเจน (Lakoff & Johnson, 1980, 1987; Taylor, 1995)

ปรากฏการณ์พหุนัย เป็นปรากฏการณ์ภาษาที่คำหนึ่งคำมีหลายความหมายและความหมายที่มีหลากหลายนั้นมีความสัมพันธ์

กันและสามารถโยงหาความสัมพันธ์กันได้ ซึ่งโยงกับความหมายต้นแบบของทุกคำ ความหมายต้นแบบเป็นตัวแทนความหมายที่ดีที่สุดของกลุ่มคำที่มีความหมายหลากหลาย ดังกล่าว มีคุณสมบัติ (attributes) ของกลุ่ม ความหมายปรากฏอยู่ ส่วนความหมายอื่น ๆ ที่ขยายออกไปจากความหมายต้นแบบนั้น อาจมีความเกี่ยวข้องกับความหมายต้นแบบ มากน้อยต่างกันไป ในบางครั้ง ความหมาย ของคำบางคำอาจหาความสัมพันธ์ได้ยาก เพราะมีความหมายที่ไกลจากความหมาย ต้นแบบมาก แต่อย่างไรก็ตาม สามารถโยงหา ความสัมพันธ์กันได้

ความหมายต้นแบบของรูปภาษา ที่เป็น ความหมายพื้นฐานตั้งต้นก่อนไปสู่ความหมาย ขยายออกไป ซึ่งผู้ใช้ภาษารับรู้ว่าเป็นความหมาย ที่ถือเป็นตัวแทนที่ดีที่สุดของรูปภาษานั้นได้ จากการใช้สัญชาตญาณรับรู้ (sanctioning sense) โดยความหมายพื้นฐานที่เป็นต้นแบบนี้จะ สอดคล้องกับประสบการณ์ทางกายและเป็น รูปธรรม (Evans, 2003, pp. 92-97)

คำกริยาเคลื่อนที่ (motion verbs) ถือเป็น คำกริยาพื้นฐานที่แสดงประสบการณ์ทางกาย ของมนุษย์ เป็นคำที่มีความหมายบอกเส้นทาง

และทิศทาง และยังมีความเกี่ยวข้องกับพื้นที่ด้วย พบลักษณะความหมายของคำกริยาเคลื่อนที่ ในภาษารัสเซีย ทั้งการเคลื่อนที่เชิงกายภาพตาม ความหมายประจำรูปคำและการเคลื่อนที่เชิง นามธรรม กลายเป็นการขยายความหมายแบบ อุปลักษณ์ (metaphorical extension) นำสรรพ สิ่งที่เป็นรูปธรรมมาเปรียบเทียบกับสรรพสิ่ง ที่เป็นนามธรรมเพื่อให้เห็นภาพ

ผู้วิจัยเห็นว่า การศึกษาคำกริยาเคลื่อนที่ ในภาษารัสเซียในแง่มุมความหมายและ กระบวนการทางความคิดผ่านรูปภาษานั้น น่าสนใจ เนื่องจากมีการใช้รูปภาษาที่เป็น พหุณัยของคำกริยาเคลื่อนที่อย่างแพร่หลายใน ชีวิตประจำวัน จากการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับ ภาษารัสเซียพบว่า คำกริยาเคลื่อนที่แสดง ความหมายถึงลักษณะพื้นฐานประสบการณ์ ทางกายของมนุษย์แล้ว ยังขยายความหมายไป เทียบกับการเคลื่อนที่ของสรรพสิ่งอื่นอีก เช่น คำกริยา идти /idti/ - ходить /xodit/ ‘เดิน’ เทียบการทำงานของเครื่องจักร นาฬิกา เป็นต้น และเชื่อมโยงถึงสิ่งที่เป็นนามธรรม ได้แก่ อารมณ์ ความรู้สึกนึกคิด ซึ่งเมื่อพิจารณาผ่าน กระบวนการความคิดไปสู่ความหมายแบบอุปลักษณ์ จะเป็นประโยชน์ยิ่งในการเข้าใจระบบบริหาร

ของผู้ใช้ภาษา สะท้อนความคิดและเอกลักษณ์
ในวัฒนธรรมรัสเซียออกมาทางภาษา

วิธีการศึกษา

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา
ปรากฏการณ์พหุนัยและวิเคราะห์กระบวนการ
ขยายความหมายของคำกริยาเคลื่อนที่ *идти*
/idti/ - ходить /xodit/ ‘เดิน’ ในภาษารัสเซีย
ซึ่งมีวิธีดำเนินการวิจัยและแหล่งข้อมูลทาง
ภาษาที่ใช้ในการวิจัย รายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่
เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร หนังสือ
งานวิจัย และบทความวิชาการที่เกี่ยวข้อง
กับทฤษฎีภาษาศาสตร์ปริชาน (cognitive
linguistics) พหุนัย (polysemy) ผังภาพ (image
schema) และการขยายความหมายแบบอุปลักษณ์
(metaphorical extension)

2. การเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ ผู้วิจัย
ดำเนินการเก็บข้อมูลจากคลังข้อมูลภาษา
รัสเซียแห่งชาติ (Russian National Corpus,
<http://www.ruscorpora.ru>) ซึ่งเป็นฐานข้อมูล
ภาษารัสเซียออนไลน์ที่มีมาตรฐาน ได้แก่ ข้อมูล
ภาษาเขียนและภาษาพูด โดยป้อนหน่วยคำกริยา
идти /idti/ - ходить /xodit/ ‘เดิน’ ในหน้าจอ

ค้นหา พร้อมทั้งกำหนดรายละเอียดดังต่อไปนี้

ก. ช่วงปีที่ต้องการนำมาศึกษา คือ
ปี ค.ศ. 2012 – 2017

ข. ประเภทเอกสารคือ ข้อมูลภาษาเขียน
และภาษาพูดที่ปรากฏในคลังข้อมูลภาษารัสเซีย
แห่งชาติ ไม่ศึกษาข้อมูลจากงานวรรณกรรม
ในอดีต เนื่องจากต้องการศึกษาข้อมูลภาษาที่มี
การใช้ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน

ค. ไวยากรณ์ของหน่วยคำที่ค้นหา โดย
เก็บข้อมูลจากคำกริยาเคลื่อนที่ ที่ปรากฏในรูป
อดีต ปัจจุบัน และอนาคต ทั้งที่ปรากฏเดี่ยว
และปรากฏร่วมกับคำนามการกต่าง ๆ

3. การคัดเลือกข้อความที่ปรากฏคำกริยา
เคลื่อนที่ *идти /idti/ - ходить /xodit/* ‘เดิน’
โดยพิจารณาจากหลัก 2 ประการ ดังนี้

ก. พิจารณาจากการใช้ภาษาที่ขยาย
ความหมายออกจากความหมายต้นแบบ

ข. พิจารณาจากการนำรูปภาษาถ่ายโยง
จากวงความหมายเดิมไปสู่อีกความหมายหนึ่ง
ซึ่งอยู่คนละวงความหมายกัน ทำให้เกิดการ
ขยายความหมายเป็นอุปลักษณ์

4. วิเคราะห์ข้อมูล โดยบันทึกข้อมูล
ที่เก็บรวบรวมได้และนำตัวอย่างข้อมูลคำกริยา
มาจำแนกออกเป็นกลุ่มความหมายต่าง ๆ ตาม

เกณฑ์ทางภาษาศาสตร์ปริชาน วิเคราะห์ความหมายต้นแบบและกระบวนการขยายความหมายของคำกริยาเคลื่อนที่ *идти* /idti/ - *ходить* /xodit/ ‘เดิน’ พร้อมทั้งอธิบายความหมายในบริบทของรูปภาษาที่เป็นอุปลักษณะ

5. สรุปและอภิปรายผลการศึกษาพหุныของคำกริยาเคลื่อนที่ *идти* /idti/ - *ходить* /xodit/ ‘เดิน’

ผลการศึกษา

คำกริยาเคลื่อนที่ในภาษารัสเซีย เรียกว่า глагол движения (Verb of Motion) จัดเป็นกลุ่มคำกริยาพิเศษของระบบคำกริยาในภาษารัสเซีย งานวิจัยที่เสนอแนวทางการศึกษาคำกริยาเคลื่อนที่ในภาษารัสเซียที่ผ่านมา ได้แก่ งานของ Vinogradov (B.B. Виноградов); Rakhilina (E.B. Рахилина); Maisak (T.A. Майсак); Gak (B.G. Гак) เป็นต้น เริ่มแรกทฤษฎีเรื่องคำกริยาเคลื่อนที่ของภาษารัสเซีย ปรากฏในหนังสือชื่อ Русская грамматика “Russian Grammar” ของ Vostokov (Восток, 1831, p. 50) เสนอว่า คำกริยาเคลื่อนที่ในภาษารัสเซียแสดงเป็นคู่ตามความหมายเดียวกัน ในคำกริยา

เคลื่อนที่คู่หนึ่งจะแบ่งออกเป็น 2 ประเภทตามเส้นทางหรือทิศทางการเคลื่อนที่ ได้แก่

ก. คำกริยาเคลื่อนที่ไปในเส้นทางใดเส้นทางหนึ่ง (определённые глаголы движения) เช่น คำกริยา *идти* /idti/ ‘เดิน’ มีเส้นทางเคลื่อนที่ที่เส้นทางเดียวไปยังจุดหมาย

ข. คำกริยาเคลื่อนที่แบบไม่ระบุเส้นทางที่แน่นอน (неопределённые глаголы движения) เช่น คำกริยา *ходить* /xodit/ ‘เดิน’ มีเส้นทางเคลื่อนที่มากกว่าหนึ่งเส้นทาง ไม่ระบุจุดหมายแน่นอน หรือเคลื่อนที่ในเส้นทางเดียวแต่เกิดขึ้นซ้ำ ๆ

ในงานวิจัยนี้ ได้นำข้อมูลที่ปรากฏคำกริยาเคลื่อนที่ *идти* /idti/ - *ходить* /xodit/ ‘เดิน’ มาศึกษา ซึ่งเป็นคำกริยาที่มีความหมายการเคลื่อนที่ทางกายภาพที่มองเห็นรับรู้ได้และมีการใช้ในความหมายอื่น ๆ ขยายออกไปมากกว่าหนึ่งความหมาย และแต่ละความหมายสามารถโยงหาความสัมพันธ์กับความหมายต้นแบบได้อย่างเป็นระบบ ซึ่งผู้วิจัยจะนำเสนอผลการวิเคราะห์ตามหัวข้อต่อไปนี้

1. ความหมายต้นแบบของคำกริยาเคลื่อนที่ *идти* /idti/ - *ходить* /xodit/ ‘เดิน’

คำกริยาเคลื่อนที่ *идти* /idti/ - *ходить* /xodit/ ‘เดิน’ หมายถึง เคลื่อนที่ด้วยเท้า ซึ่งสรรพสิ่งเคลื่อนที่เป็นสิ่งมีชีวิตที่สามารถเคลื่อนที่ด้วยตัวเองได้โดยไม่มีอุปกรณ์หรือเครื่องมือช่วย มีเส้นทางการเคลื่อนที่จากจุดหนึ่งไปอีกจุดหนึ่งหรือเคลื่อนที่ในหลายเส้นทาง ด้วยอัตราเร็วปกติ (СКВОРЦОВА, 2016, p. 8) มีการเปลี่ยนตำแหน่งเชิงกายภาพที่มองเห็นด้วยสายตา สามารถอธิบายคุณสมบัติที่มีลักษณะของตัวแทนที่ดีที่สุดของกลุ่มความหมายได้ดังนี้

1) คุณสมบัติของคำกริยาเคลื่อนที่ *идти* /idti/ ‘เดิน’ ในเส้นทางเดียว

คุณสมบัติของความหมายต้นแบบของคำว่า *идти* /idti/ ‘เดิน’ ในภาษารัสเซีย ซึ่งในเหตุการณ์เคลื่อนที่ ประกอบด้วยคุณสมบัติดังนี้

(1) สิ่งเคลื่อนที่ (Trajectory, TR) เป็นสรรพสิ่งมีชีวิตคือ คน หรือสัตว์ที่มีเท้าในการเคลื่อนที่

(2) ที่หมาย (Landmark, LM) เป็นพื้นที่สัมพันธ์กับสรรพสิ่งเคลื่อนที่ ประกอบด้วยที่หมายต้นทางและที่หมายปลายทางปรากฏคนละตำแหน่งกัน โดยที่หมายปลายทางมีเพียง

ตำแหน่งเดียว

(3) เส้นทางการเคลื่อนที่ (PATH) เป็นการเคลื่อนที่ในเส้นทางเดียว จากที่หมายต้นทางไปสู่ที่หมายปลายทางซึ่งอยู่คนละตำแหน่งกัน มีลักษณะเป็นเส้นทางตรงเคลื่อนไปอย่างต่อเนื่อง โดยระบุที่หมายปลายทางแน่นอน

(4) ทิศทางการเคลื่อนที่ (Orientation) เป็นทิศทางที่สัมพันธ์กับสรรพสิ่งเคลื่อนที่ใช้นั้น เปรียบเทียบกับตำแหน่งของจุดอ้างอิงของผู้พูด (Reference point, RP) แสดงการเคลื่อนที่ในทิศทางไป ห่างออกจากตัวผู้พูด

(5) ลักษณะการเคลื่อนที่ (Manner) เป็นการเคลื่อนที่ด้วยเท้าและขาจากตำแหน่งหนึ่งไปอีกตำแหน่งหนึ่ง ด้วยอัตราเร็วปกติ โดยไม่มีอุปกรณ์หรือเครื่องมือช่วย

2) คุณสมบัติของคำกริยาเคลื่อนที่ *ходить* /xodit/ ‘เดิน’ ในหลายเส้นทางหรือเส้นทางไปและกลับ

คุณสมบัติของความหมายต้นแบบของคำว่า *ходить* /xodit/ ในภาษารัสเซีย ซึ่งในเหตุการณ์เคลื่อนที่ ประกอบด้วยคุณสมบัติแต่ละประการ ดังนี้

(1) สิ่งเคลื่อนที่ (Trajectory, TR)
เป็นสรรพสิ่งมีชีวิตคือ คน หรือสัตว์ที่มีเท้า

(2) ที่หมาย (Landmark, LM) เป็น
พื้นที่สัมพันธ์กับสรรพสิ่งเคลื่อนที่ ประกอบ
ด้วยที่หมายต้นทางและที่หมายปลายทาง
ปรากฏคนละตำแหน่งกัน โดยสามารถปรากฏ
ที่หมายปลายทางได้หลายตำแหน่ง

(3) เส้นทางเคลื่อนที่ (PATH)
สามารถเกิดได้ 2 ลักษณะ ได้แก่

ลักษณะที่ 1 เป็นการเคลื่อนที่
ในเส้นทางเดียว โดยมีทิศทางไปและกลับ ไป
ยังที่หมายต้นทางและที่หมายปลายทางชัดเจน
อาจเป็นเหตุการณ์เคลื่อนที่ซึ่งเกิดขึ้นเป็น
ประจำสม่ำเสมอในเส้นทางเดิม

ลักษณะที่ 2 เป็นการเคลื่อนที่
ในหลายเส้นทาง ไปในที่หมายปลายทางหลาย
ตำแหน่งหรืออาจไม่มีตำแหน่งของที่หมาย
ปลายทางที่ใดที่หนึ่งระบุแน่นอน

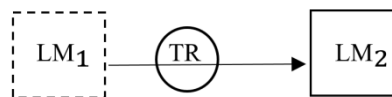
(4) ทิศทางการเคลื่อนที่ (Orientation)
เป็นทิศทางที่สัมพันธ์กับสรรพสิ่งเคลื่อนที่
ใช้แนวเทียบกับตำแหน่งของจุดอ้างอิงของ
ผู้พูด (Reference point, RP) แสดงการเคลื่อนที่
ไปและกลับ

(5) ลักษณะการเคลื่อนที่ (Manner)
เป็นการเคลื่อนที่ด้วยเท้าและขาจากตำแหน่งหนึ่ง
ไปอีกตำแหน่งหนึ่ง ในทิศทางไปและกลับ
หรือเคลื่อนที่ไปยังหลายตำแหน่ง ด้วยอัตรา
เร็วปกติ โดยไม่มีอุปกรณ์หรือเครื่องมือช่วย

คำกริยาเคลื่อนที่ *ходить*
/xodit/ ในภาษารัสเซีย แสดงความหมายของ
สรรพสิ่งเคลื่อนที่ด้วยเท้า เหมือนเช่นคำว่า
идти */idti/* แตกต่างกันในเส้นทางเคลื่อนที่
และจุดหมาย สามารถสรุปคุณสมบัติและ
แสดงผังภาพหลักได้ ดังนี้

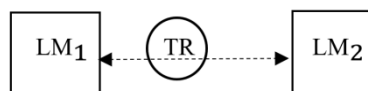
<u>ИДТИ</u> /idti/	<u>ХОДИТЬ</u> /xodit/
[สิ่งมีชีวิต]	[สิ่งมีชีวิต]
[เท้า]	[เท้า]
[ร่างกายสัมผัสพื้นที่]	[ร่างกายสัมผัสพื้นที่]
[มีเส้นทางการเคลื่อนที่เส้นทางเดียว]	[มีเส้นทางการเคลื่อนที่หลายเส้นทาง]
[ทิศทางไป]	[ทิศทางไปและกลับ]
[เปลี่ยนตำแหน่ง]	[เปลี่ยนตำแหน่ง]
[อัตราความเร็วปกติ]	[อัตราความเร็วปกติ]

ภาพที่ 1 ฟังภาพแสดงเส้นทางของการเคลื่อนที่ของคำว่า идти /idti/ ‘เดิน’ (ในเส้นทางเดียว)

จากผังภาพที่ 1 แสดงที่หมายต้นทางที่ไม่ระบุแน่ชัด แสดงที่หมายปลายทางที่ระบุแน่ชัด โดยมีเส้นทางและทิศทางการเคลื่อนที่ในแนวตรง เป็นลักษณะการเคลื่อนที่มุ่งหน้าไปยังที่หมายปลายทาง

ภาพที่ 2 ฟังภาพแสดงลักษณะที่ 1 เส้นทางการเคลื่อนที่ของคำว่า ходить /xodit/ ‘เดิน’ (ในเส้นทางไปและกลับ)

จากผังภาพที่ 2 แสดงที่หมายต้นทางและปลายทางที่ชัดเจน โดยมีเส้นทางการเคลื่อนที่ในแนวราบและมีทิศทางการเคลื่อนที่ทั้งไปและกลับ แสดงเส้นทางการเคลื่อนที่ที่เกิดขึ้นเป็นประจำ

2. การขยายความหมายของคำกริยาเคลื่อนที่ *идти* /jbt/ - *ХОДИТЬ* /chodit/ ‘เดิน’ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์การใช้รูปภาษา โดยการสุ่มตัวอย่างข้อมูลที่มีการขยายความหมายเป็นอุปลักษณะ จำแนกตามกลุ่มความหมายที่ปรากฏได้ดังนี้

1) การเคลื่อนที่ทางกายภาพ

การขยายความหมายจากความหมายต้นแบบ ที่ยังเป็นการเคลื่อนที่ทางกายภาพ แสดงถึงการเคลื่อนที่ของสรรพสิ่งไม่มีชีวิต ไม่มีอวัยวะเคลื่อนที่ แต่นำมาเทียบกับการเดิน ทั้งนี้ ในการเคลื่อนที่ทางกายภาพ พบการใช้ความหมายเป็นอุปลักษณะจากรูปภาษาที่เกี่ยวข้องยานพาหนะ ได้แก่ รถไฟ เรือ รถยนต์ เป็นต้น ซึ่งขยายความหมายของการเคลื่อนที่จาก ความหมายต้นแบบคือ เดินด้วยเท้า ไปเป็นการเคลื่อนที่ด้วยล้อหรือแล่นไป เมื่อรูปภาษาแสดงความหมายเกี่ยวกับยานพาหนะ ปรากฏร่วมกับคำกริยาเคลื่อนที่ *идти* /idti/ ‘เดิน’ ตัวอย่างเช่น

- (1) a. Экспресс из Питера **идёт** всего три часа.
[Express-NOM from Peterburg-GEN walks all 3 hours-GEN]

“รถไฟความเร็วสูงแล่นมาจากเมืองปีเตอร์สเบิร์กเป็นเวลาทั้งหมดสามชั่วโมง”

b. Поезд **идёт**.

[train-NOM walks]

“รถไฟกำลังแล่น”

c. Корабль **идёт** в порт.

[ship-NOM walks to port-ACC]

“เรือกำลังแล่นไปที่ท่าเรือ”

จากตัวอย่างที่ 1 (a,b,c) คำกริยาเคลื่อนที่ *идти* /idti/ ‘เดิน’ ขยายความหมายเป็น ‘แล่น’ เมื่อปรากฏร่วมกับยานพาหนะต่าง ๆ ได้แก่ *экспресс* ‘รถไฟความเร็วสูง’ *поезд* ‘รถไฟ’ *корабль* ‘เรือ’ ดังตัวอย่างข้อมูลรูปภาษาที่ปรากฏ ซึ่งยานพาหนะเป็นสรรพสิ่งไม่มีชีวิต ไม่มีเท้าเดินแต่สามารถรับรู้ได้ว่าการเคลื่อนที่เกิดขึ้นจริง จึงเทียบความหมายได้กับการแล่นไป แสดงมโนทัศน์ที่เปรียบยานพาหนะเป็นสิ่งที่เคลื่อนที่ได้เองและเปรียบเครื่องยนต์เสมือนร่างกายมนุษย์ มีล้อรถเสมือนเป็นเท้าที่ใช้ในการเดิน

อนึ่ง ยังพบข้อมูลในภาษารัสเซียที่ใช้คำกริยาเคลื่อนที่ *ходить* /xodit/ ‘เดิน’ ในหลายเส้นทางหรือเส้นทางไปและกลับแสดง

ความหมายว่า ยานพาหนะแล่น เช่นเดียวกับ การใช้ идти /idti/ แต่เป็นการเคลื่อนที่ไปมา ในเส้นทางเดิมเป็นประจำ มักใช้กับการเดินรถประจำทางตามตารางเวลาและเส้นทางที่กำหนดแน่นอน ตัวอย่างเช่น

- (2) a. Между Петербургом и Выборгом **ходит** электричка.
[between Peterburg-INST and Vyborg-INST walk electric train-NOM]

‘รถไฟอิเล็กทริกแล่นระหว่างเมืองเซนต์ปีเตอส์เบิร์กและเมืองวียบอร์ก’

- b. Автобус **ходит** по расписанию.
[bus-NOM walk by schedule-DAT]
‘รถประจำทางแล่นตามตารางเดินรถ’

- c. Ночью трамваи не **ходят**.
[at night trams-NOM not walk]
‘ตอนกลางคืนรถรางไม่แล่น’

- d. Пятёрка здесь не **ходит**.
[bus No.5-NOM here not walk]
‘รถบัสสาย 5 ไม่แล่นผ่านทางนี้’

จากตัวอย่างที่ 2 (a,b,c,d) คำกริยาเคลื่อนที่ ходить /xodit/ ‘เดิน’ ขยายความหมายเกี่ยวกับ

การเดินรถเป็นประจำในเส้นทางเดิม เมื่อปรากฏร่วมกับยานพาหนะขนส่งสาธารณะประเภทต่าง ๆ ในตัวอย่างข้อมูลที่พบ เช่น электричка ‘รถไฟอิเล็กทริก’ автобус ‘รถประจำทาง’

2) การดำเนินเหตุการณ์

ในข้อมูลคำกริยาเคลื่อนที่ идти /idti/ ‘เดิน’ พบว่า มีการขยายความหมายเปรียบเทียบการเดิน เป็นเหตุการณ์เกิดขึ้นหรือดำเนินไป นำสรรพสิ่งไม่มีชีวิตอย่างสสารธรรมชาติต่างๆ ได้แก่ ฝน หิมะ ฯลฯ มาเทียบเป็นสิ่งที่เคลื่อนที่ได้ ตัวอย่างเช่น

- (3) a. Всю минувшую ночь в Мурманске **шёл** сильнейший снег.
[all last night-ACC in Murmansk-PREP walk heavy snow-NOM]
‘หิมะตกหนักในเมืองมูร์มันส์กตลอดเมื่อคืนที่ผ่านมา’

- b. Неделю **идёт** снег весь город.
[A week-ACC walk snow-NOM all city-ACC]
‘หิมะตกทั่วเมืองตลอดสัปดาห์’

- c. Снег **шёл** хлопьями.
[Snow-NOM walks flakes-INST]

‘หิมะตกลงมาเป็นเกล็ด’

- d. Ведь **шёл** проливной дождь,
одежда, в которой он
выходил на улицу, должна
была быть мокрой.

[All walks downpour-NOM
cloth-NOM that-PREP he-NOM
walks out to street-ACC must
been be wet-INSTR]

‘ฝนตกหนักตลอด เสื้อผ้าที่เขาใส่เดิน
ออกไปนอกถนนคงต้องเปียกแน่’

ในตัวอย่างที่ 3 (a,b,c,d) คำกริยาเคลื่อนที่
идти /idti/ ‘เดิน’ ขยายความหมายไปสู่การเกิด
ปรากฏการณ์ธรรมชาติต่าง ๆ แสดงสภาพดิน
ฟ้าอากาศเช่น ฝนตก หิมะตก เป็นต้น แสดงการ
เคลื่อนที่ ‘ตก’ จากพื้นหนึ่งลงสู่อีกพื้นที่หนึ่ง

นอกจากนี้ ยังพบการขยายความหมาย
ไปสู่การดำเนินเหตุการณ์ เมื่อปรากฏคำกริยา
เคลื่อนที่ идти /idti/ ‘เดิน’ กับเหตุการณ์หรือ
การแสดงต่างๆ แสดงความหมายเกี่ยวกับการ
ถ่ายทอดการแสดงให้ชม การแพร่ภาพรายการ
ทางโทรทัศน์ การฉายภาพยนตร์ ดังตัวอย่าง
ข้อมูลต่อไปนี้

- (4) a. В кино **идёт** интересный
фильм.[at movie theatre-PREP
walks interesting film-NOM]
‘ภาพยนตร์ที่น่าสนใจฉายในโรงหนัง
ขณะนี้’

- b. На телевидении **идёт**
популярная передача.
[on television-PREP walks
popular broadcast-NOM]
‘รายการโทรทัศน์ที่โด่งดังกำลังฉาย
ทางช่องโทรทัศน์ตอนนี้’

- c. По телевизору **шёл** балет
«Лебединое озеро».
[by television-DAT walk ballet-
NOM Swan Lake]
‘บัลเลต์เรื่อง สวอนเลค มีฉายทาง
โทรทัศน์’

ในตัวอย่างที่ 4 (a, b, c) พบว่ารูปภาษา
เกี่ยวกับการแสดงต่างๆ เช่น ภาพยนตร์ รายการ
โทรทัศน์ การแสดงบัลเลต์ คอนเสิร์ต เป็นต้น
เป็นสิ่งที่มีความหมายเป็นนามธรรม มาเทียบ
เป็นสรรพสิ่งเคลื่อนที่ผ่านไป ขยายความหมาย
จาก ‘เดิน’ เป็นดำเนินเรื่องราวหรือแพร่ภาพออก
อากาศให้ผู้ชมได้รับชม เปรียบกับการเคลื่อนที่
ในลักษณะเดิน โดยมีพื้นที่ของเหตุการณ์ ได้แก่

โทรทัศน์ โรงภาพยนตร์ โรงละคร เป็นต้น

3) การเปลี่ยนตำแหน่ง

พบข้อมูลแสดงความหมายเป็นการเคลื่อนที่ของเวลา เราสามารถรับรู้ได้ว่า เวลาเคลื่อนที่ผ่านตัวเราไป แสดงให้เห็นคล้ายกับ ‘เวลา’ เป็นสิ่งเคลื่อนที่ผ่านเราไปหรือเดินไปข้างหน้า ซึ่ง ‘เวลา’ เป็นนามธรรม ที่ไม่สามารถเคลื่อนที่ได้ด้วยตัวเอง ดังนั้น ‘เวลาเคลื่อนที่’ จึงเป็นเหตุการณ์ที่เกี่ยวกับความคิดพบตัวอย่างข้อมูลทางภาษา ดังนี้

(5) a. Время **идёт**, надо что-то решать.

[Time-NOM walks must something decide]

‘เวลากำลังเดินไปเรื่อย ๆ
ควรตัดสินใจอะไรสักอย่าง’

b. Время **идёт** очень быстро.

[Time-NOM walks very fast]

‘เวลาผ่านไปอย่างรวดเร็ว’

c. **Идёт** весна.

[Walks spring-NOM]

‘กำลังเข้าสู่ฤดูใบไม้ผลิ’

จากตัวอย่างที่ 5 (a,b,c) คำกริยาเคลื่อนที่
идти /idti/ ‘เดิน’ ขยายความหมายเป็นการ

เปลี่ยนตำแหน่ง เสมือนเวลาเคลื่อนที่ผ่านตัวเราไป เช่น วัน เดือน ปี ศตวรรษ ฯลฯ ผ่านไปหรือเดินไปข้างหน้า ซึ่ง ‘เวลา’ เป็นสิ่งที่เป็นนามธรรม ไม่สามารถเคลื่อนที่ด้วยตัวเองได้ สอดคล้องกับแนวคิดทางภาษาศาสตร์ปริธานที่เกี่ยวข้องกับเวลาและการเคลื่อนที่ เช่น งานของเรดเดน (Radden, 2003) เห็นว่า เวลาามีมิติที่แสดงการเคลื่อนที่จากพื้นที่หนึ่งไปสู่อีกพื้นที่หนึ่ง ตำแหน่งของพื้นที่ที่ปรากฏสามารถบอกเวลาของเหตุการณ์ในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต ซึ่งเราสามารถรับรู้การเคลื่อนที่ของเวลาได้โดยผ่านการรับรู้และการมองเห็น ถึงแม้จะไม่มีเคลื่อนที่ปรากฏชัดเจนก็ตาม ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่า แท้จริงแล้วเวลาไม่ใช่สรรพสิ่งเคลื่อนที่ แต่สรรพสิ่งรอบตัวเป็นสิ่งที่เคลื่อนที่ผ่านเวลาไป เมื่อเรานำตัวเราไปเทียบกับเวลา จึงทำให้รับรู้เสมือนว่าเวลาผ่านเราไป

4) การเปลี่ยนสภาพ

พบข้อมูลคำกริยาเคลื่อนที่ идти /idti/ ‘เดิน’ ขยายความหมายเป็นการเปลี่ยนสภาพ โดยเทียบการเปลี่ยนเหมือนกับการเคลื่อนที่ และสภาพเป็นพื้นที่ของเหตุการณ์เคลื่อนที่ เมื่อสรรพสิ่งเคลื่อนที่ย้ายเข้าไปในพื้นที่ จึงเกิดการเปลี่ยนสภาพหรือแสดงสภาพ

ที่ปรากฏ พบตัวอย่างข้อมูลในภาษารัสเซีย เช่น

(6) a. Тебе очень **идёт** это платье.

[You-DAT very walk this
dress-NOM]

‘ชุดกระโปรงนี้เหมาะกับเธอมาก’

b. Эти очки **идут** к твоему
стилю.

[this glasses walk to your
style-DAT]

‘แว่นตาคู่นี้เข้ากับรสนิยมของเธอ’

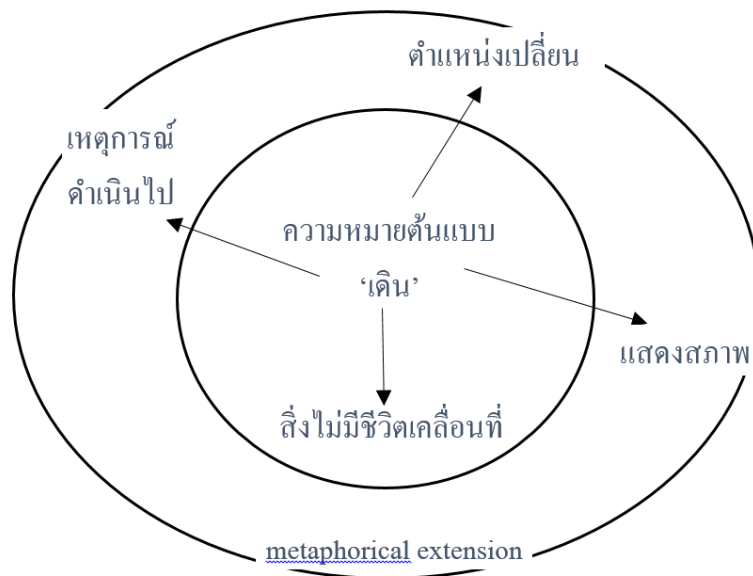
จากตัวอย่างที่ 6 (a, b) สรรพสิ่งเคลื่อนที่
คือ เครื่องแต่งกาย ได้แก่ เสื้อผ้า แว่นตา รองเท้า
เมื่อปรากฏร่วมกับคำกริยา идти /idti/ ‘เดิน’
แสดงความหมายบอกสภาพที่ปรากฏ เทียบ
กับการเคลื่อนที่ที่ย้ายไปอยู่บนร่างกายเรา แสดง
การเคลื่อนที่เข้ากับบุคลิกหรือรูปร่างของ
บุคคลนั้น ๆ จึงขยายความหมายเกี่ยวกับความ
เหมาะสม

สรุปและอภิปรายผล

การศึกษาพหุนัย (polysemy) ของคำกริยา
เคลื่อนที่ идти /idti/ - ходить /xodit/ ‘เดิน’
ในภาษารัสเซีย เป็นการศึกษาถึงความหมายที่
ขยายออกจากความหมายต้นแบบคือ ‘เดิน’ ไปสู่
ความหมายต่าง ๆ และแต่ละความหมายสามารถ

หาความสัมพันธ์ระหว่างความหมายที่
ขยายกับความหมายต้นแบบได้ การขยาย
ความหมายที่ปรากฏนี้คือ ‘พหุนัย’ ซึ่งอธิบาย
ได้ว่า ความหมาย ที่ขยายออกจากต้นแบบ
(prototypical meaning) นั้นมาจากประสบการณ์
ตรงของมนุษย์ เกิดขึ้นจากความหมายทาง
กายภาพที่เป็นรูปธรรม ซึ่งอยู่ใกล้ตัวมนุษย์
มากที่สุดและมีความสัมพันธ์ใกล้กับต้นแบบ
ขยายออกไปเป็นความหมายที่มีลักษณะ
เป็นนามธรรมกว่า ดังนั้นพหุนัยจึงทำให้เกิด
ปรากฏการณ์ที่ภาษามีหลายความหมาย
สะท้อนให้เห็นการเชื่อมโยงกันทางความคิด
ในสังคมของผู้ใช้ภาษานั้น โดยระบบความคิด
จะเลือกคุณสมบัติที่เหมือนกันและดึงผังภาพ
จากกรอบความคิดในสมองมาเปรียบเทียบ

ผลวิเคราะห์การขยายความหมายของ
идти /idti/ - ходить /xodit/ ‘เดิน’ สามารถ
แสดงแผนภูมิเครือข่ายความหมายเป็นพหุนัย
ได้ดังนี้

ข้อมูลในภาษารัสเซียที่น่าเสนอนี้ จะเห็นว่าคำกริยาเคลื่อนที่ идти /idti/ - ходить /xodit/ 'เดิน' มีการขยายความหมายของการเคลื่อนที่จริงไปสู่ความหมายนามธรรม กลไกสำคัญของกระบวนการขยายความหมายคือ อุปลักษณ์ ซึ่งการใช้รูปภาษาแสดงอุปลักษณ์

ของคำกริยาเคลื่อนที่ในภาษารัสเซีย จึงแสดงให้เห็นถึงความคิดของผู้ใช้ภาษารัสเซียต่อการเคลื่อนที่ ซึ่งการเข้าใจความหมายผ่านกระบวนการความคิดของผู้ใช้ภาษาจะทำให้เกิดการใช้ภาษาได้อย่างถูกต้อง

บรรณานุกรม

เอกสารภาษาอังกฤษ

Evans, V. (2003). *The structure of time: Language, meaning and temporal cognition*.

Philadelphia: John Benhamins Publishing Company.

Evans, V., & Green, M. (2006). *Cognitive linguistics: An introduction*. Edinburgh: Edinburgh University Press.

Kovecses, Z. (2002). *Metaphor: A practical introduction*. New York: Oxford University Press.

Lakoff, G., & Johnson, M. (1980). *Metaphors we live by*. Chicago: University of Chicago Press.

Lakoff, G. & Johnson, M. (1987). *Women, fire, and dangerous things; what categories reveal about the mind*. Chicago: University of Chicago Press.

Radden, G. (2003). The metaphor TIME AS SPACE across languages. In C.B.N. Baumgarten, M. Motz and J. Probst (Eds.), *Uebersetzen, Interkulturelle Kommunikation, Spracherwerb und Sprachvermittlung: Das Leben mit mehreren Sprachen. Festschrift fuer Juliane House zum 60. Geburtstag. Vol. Zeitschrift fuer Interkulturellen Fremdsprachenunterricht* 8 (2/3), 226-239.

Taylor, J. R. (1995). *Linguistic categorization: Prototypes in linguistic theory*. Oxford: Clarendon Press.

เอกสารภาษารัสเซีย

Востоков, А. Х. (1831). *Русская грамматика*. СПб.: В типографии И. Глазунова, 1831.

Скворцова, Г. Л. (2016). *Глаголы движения - без ошибок: пособие для студентов, изучающих русский язык как иностранный*. Москва: Русский язык. Курсы.

Electronic Media

Retrieved 2017-2018, from <http://www.ruscorpura.ru/>